

LUGEJA KÜSIB

Talisibul õies

Andke nõu, mida teha, et talisibul ei läheks putke juunikuus.

Vastab

KADRIN LINNA

Talisibul vajab kasvaks parasniisket viljakat mulda. Niiskusepuudusel hakkavad taimed kiiresti öitsema, lehed muutuvad karedaks ja saak jääb napiks. See viga tekib ka juhul, kui taime paljundada vanu puhmaid jagades. Seepärast peaks sibulat paljundama seemnetega.

Alates teisest aastast pärast külvi hakkab sibul jagunema ja suuri puhmaid ning õisikuvarsi moodustama. Mida vanem on taim, seda rohkem õisikuvarsi tekib. Täiesti talvekindel talisibul võib ühel kohal kasvada 4–5 aastat, on öelnud kunagine söögisibulate ja teiste köögiviljade asjatundja Lilian Issako.

Talisibula seemet võib külvata nii kevadel, suvel kui ka sügisel enne külmade tulekut. Seeme säilitab idanemisvõime 2–3 aastat, kuid idaneb võrdlemisi aeglaselt, kuni 16 päeva.

Happelist mulda peaks lupjama. Sügisel maaharimisel andke ühele m²-le 6–8 kg lagunenu sõnnikut või komposti, mineraalväetistest 10–20 g kaaliumkloriidi ja 100 g fosforväetist.

Kergema lõimisega mulla puhul on külvisügavus 1–1,5 cm, raskemal mullal 0,5–1 cm. Reavaheks jätke 25 cm.

Esialgu arenevad noored taimed aeglaselt, pärast 3.–4. pärislehte kiiresti. Taimi reas võib harvendada üksteisest 8 cm kaugusele, kuid võib ka harvendamata jätta. Tiheda seisuga puhul on pealised õrnemad ja saak suurem.

Sibulavarsi tarvitage juuli keskpaigani, hilisema koristusega vähendate järgmise aasta saaki.

Iga kord koristamise järel kastke niisket mulda vedelväetisega, milleks sobivad lahjendatud virts, linnusõnnikuleotis või 0,3% täisväetislahus.

Riplane gladiooli kallal

Minu gladioole on tabanud mingi tõbi. Lehtedel on valkjad täpid, lai-gukesed ja heledad viirud. Kas see võib olla viirushaigus ja mida peaks ette võtma?

Vastab

VÄINO PALLUM

Napilt kirjeldatud kahjustuspildi põhjal ei saa kindlalt väita, mis või kes gladioole kiusab. Tõenäoliselt on siiski tegu gladioliriplase (*Taeniothrips gladioli* sün. *T. simplex*) kahjustusega. Sellele kahjurile olid tänavused juuni lõpu – juuli alguse soojad ja kuivad ilmad väga meelepärased.

Riplane on gladioolile üks ohtlikumaid kahjureid. Ta on 1,2–1,5 mm pikune kitsa kehaga putukas, kes alustab oma pahategu – imeb mahla taimerakkudest –, kui lehed alles tupes.

Kahjuri vastsed on kollakasoranžid, valmikud tumepruunid, kahe paari ripsmeliste tiibadega.

Algul ilmnevad lehtedel üksikud valkjashallid tähnid, lai-gukesed ja hõbedaselt läikivad viirud, mis kahjustuse suurenedes katavad kogu lehe. Tühjaks imetud taimerakkudesse tungib õhk, mille tõttu värske kahjustuskoht läigib hõbedaselt. Seda võib näha lehe alapinnal. Peagi kahjustuslaigukesed pruunistuvad, muutuvad karedaks ja leht kolletub.

Samasugune kahjustuspilt ilmneb hiljem õisiku kattelõhetel. Riplane tungib ka õienuppudesse. Kahjustatud õienupud ei avane või avanevad vaid osaliselt. Õie kroonlehtede servades ja tipul on kahvatud triibud ja lai-gukesed. Riplase kahjustus torkab silma eriti punase- ja roosaõielistel sortidel. Tugevasti kahjustatud ülemised õienupud kuivavad, vihmasel ajal kõdunevad ja õievars kõverdub.

Kahjur paljuneb kiiresti. Emaisend muneb 100–200 muna. Sõltuvalt õhusoojusest areneb munast valmik 2–4 nädalaga. Soojal ja kuival suvel annab kahjur 3–4 põlvkonda.

Sügisel ilmade jahenedes tungib kahjur mugulsibulasse soomuste alla. Sibulate säilitamisel paljuneb ja kah-

justab riplane siis, kui hoiuruumi temperatuur on üle 10°. Mugulsibula pind kattesoomuste all muutub karedaks ja tuhmiks. Kanna piirkonnas on pruunikad korgistunud lai-gukesed, mille mustade punktikestena kahjuri väljahaiged. Lõpuks sibulad kärbuivad.

Lisaks otsesele kahjustusele levitavad riplased ka viirushaigusi. Viiruslikust valgetriibulisusest erineb riplase imemiskahjustus selle poolest, et heledad lai-gukesed paiknevad rohkem üksikult, on veidi suuremad ja mõnikord võib neil näha kahjustaja väljaheidet.

Viiruslikku valgetriibulisust iseloomustab õrn pitsitaoline viirustus õie kroonlehtedel. Harvem võib täheldada kroonlehtede värvitooni muutust, kerget kähardumist ja paksenemist. Lehtedel ei ole viirusnakkuse tunnuseid alati selgelt märgatavad või katavad kollakasrohelist viirud ühtlaselt (katkematult) kogu lehepinda.

Riplase tõrjeks pritsige gladiooli kuni õitsemiseni NeemAzal-T/S-iga (30–50 ml/10 l), Mavrik 2Figa (4–5 ml/10 l) või Fastac 50ga (6–8 ml/10 l).

Kahjustuse algfaasis võib abi saada ka küüslaugu-, kesalille-, põldpuju- või soolikarohelotise pritsides, sellele tuleb aga lisada margajat.

Koristage mugulsibulad enne ilma- ja jahenemist, et riplane ei jõuaks veel sibulasse pugeda ja kuivatage 10 päeva temperatuuril 25–30°.

Enne hoiustamist puuderdate mugulsibulaid jahvatatud väävliga (10 g/1 kg) ja pange siis paberikotti koos küüslauguküüntega.

Säilituseks sobiv ruum peab olema jahe (6°), kuid kuiv. Enne mugulsibulate mahapanekut leotada neid 20 minutit Mavrik 2Fi või Fastac 50 vesiemulsiooniga 5–6 ml/10 l). Leotada võib ainult siis, kui kasvualgmeid pole tekkida jõudnud.

Sibulad pange maha kevadel varakult, kui muld on tahenenud ja mulla temperatuur 7–10°.

Viirusnakkuse vastu otsest tõrjet ei ole. Seega peate kahjustatud taimed hävitama koos mullapalliga. Viirushaige taimega kokku puutunud inventar, tööriided ja käed desinfitseerige kaaliumpermanganaadi lahusega.